

Ja, ik wil! Verliefd, verloofd, getrouwd in Amsterdam 1580-1810
René van Weeren en Tine De Moor
Prometheus; 256 blz. € 27,50

‘Niet de familie, maar man en vrouw kozen zelf voor het huwelijk’

Tine De Moor (1975), hoogleraar sociaal-economische geschiedenis aan de Universiteit Utrecht

NICOLE LUCAS

Het onderzoek en dit boek zijn mogelijk gemaakt door een grote groep vrijwilligers. Er zijn er wel zo'n 500 bij betrokken geweest, maar een harde kern van pakweg 20, 30 enthousiaste mensen heeft het leeuwendeel van de data ingevoerd in de computer. Zij hebben ervoor gezorgd dat gegevens uit de Amsterdamse ondertrouwregisters van eind 16de tot begin 19de eeuw voor een groot deel toegankelijk zijn gemaakt.

FORMEEL In 1578 werd in Amsterdam de Bank van Huwelijksake ingesteld, die toezag op alle formaliteiten rond het huwelijk. Alle burgers, of je nu arm of rijk was, waren voor de wet gelijk. Je moest ten minste drie zondagen eerder in ondertrouw. Dan werden allerlei gegevens genoteerd. De tijd tot het huwelijk was een soort controlefase. Er werd gekeken of mensen niet elders al gehuwd waren. En als een van de partners jonger dan 30 was, moest er toestemming van de ouders zijn.

LEEFTIJD Wat de Amsterdamse registers bijzonder maakt is dat ze goed bewaard zijn gebleven en een beeld geven over een lange periode

van alle rangen en standen. Bovendien waren de Amsterdamse klerken heel ijverig: ze noteerden bijvoorbeeld ook hoe oud de huwelijkskandidaten waren. Dat lijkt nu niets bijzonders, maar in de 16de, 17de eeuw was leeftijd helemaal niet zo belangrijk. Je zult weinig bronnen vinden waar consequent leeftijden werden genoteerd. Pas vanaf de 18de eeuw ging men, bijvoorbeeld bij volkstellingen, mensen daar systematisch naar vragen.

CONSENSUS De data bevestigen een hypothese die we al eerder hadden. In Noordwest-Europa werd anders gehuwd dan elders. De gemiddelde trouwleeftijd was er hoger. Dat komt mede omdat hier het uitgangspunt was dat mensen vrijwillig instemden met een huwelijk, met elkaar trouwen op basis van consensus. In Zuid-Europa hadden ouders en familie daarop nog sterke invloed.

VROUWEN Laat trouwen heeft ook te maken met de sociaal-economische en juridische positie van vrouwen. In Zuid-Europa moesten ouders hun dochter een bruidsschat meegeven. Meestal gold: hoe jonger, hoe langer ze kon bijdragen aan gezin en schoonfamilie, hoe lager de bruidsschat. Het was dus aantrekkelijk een dochter vroeg te laten trouwen. Deze bruidsschat

was bovendien het enige eigendom waar ze een claim op kon leggen als haar man overleed. Al het andere in het huwelijk opgebouwde eigendom ging naar zijn familie.

In Noordwest-Europa golden heel andere regels, daar had de achtergebleven weduwe veel meer rechten. We gaan ervan uit dat dat een stimulans is geweest voor vrouwen om zelf kapitaal op te bouwen en deel te nemen aan de arbeidsmarkt. En dat maakte het vrouwen ook weer mogelijk om economisch zelfstandig te zijn en een huwelijk uit te stellen.

SINGLES We weten uit andere studies dat er veel singles waren in Noordwest-Europa onder mannen en vrouwen. Dat is deels een gevolg van dat late huwen: je kunt het uitstellen, maar uiteindelijk gebeurt het niet meer. Vrouwen kozen er soms bewust voor single te blijven. Voor ons verklaart dat de opkomst van de begijnhoven, een typisch Noordwest-Europees fenomeen. Dat bood een mogelijkheid in een semi-religieuze setting, zonder afstand te hoeven doen van je bezittingen, ongehuwd te blijven, zonder gevaar te lopen. Ook in die tijd was een stad voor alleenstaande vrouwen vaak een onveilige omgeving.

Vijfhonderd vrijwilligers doken in de trouwregisters